

University of Groningen

Over de psychologie van dementia praecox

Wiersma, Dirk

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1923

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Wiersma, D. (1923). *Over de psychologie van dementia praecox: een histories, krieties en experimenteel onderzoek*. Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

HOOFDSTUK VI.

BESLUIT.

Het op de voorgaande bladzijden gezegde meen ik in de volgende conclusies te kunnen samenvatten:

1. Een bevredigende oplossing van de vraag naar de grondsymptomen van *Dementia praecox* is tot nu toe niet gegeven.

2. Een vermindering der Emotie-energie van de onderscheidene bewustzijnsinhouden, bij behouden emotionaliteit, kan met vrij grote waarschijnlijkheid voor het grondsymptoom van *Dementia praecox* gehouden worden.

Hiervoor pleiten:

a. Nagenoeg alle psychiese symptomen der psychose kunnen op bevredigende wijze uit deze afwijking verklaard worden.

b. Proefondervindelijk is de aanwezigheid van deze afwijking bij zieken in zeer verschillende stadia waarschijnlijk gemaakt.

3. Het karakter der stillen en eenzelvigen vertoont een zo grote gelijkenis met dat van praecoxlijders, dat *Dementia praecox* wel met enig recht als een pathologische overdrijving van dit karakter beschouwd mag worden.

Met de eigenschappen der puberteit vertonen die van dit karakter wel enige overeenkomst, echter niet voldoende om met zekerheid te kunnen zeggen, of deze op een werkelijke verwantschap berust.

Het schizoïede karakter van Kretschmer bevat — naast veel overeenkomstigs — hoogstwaarschijnlijk nog andere, totaal

vreemde elementen. Het is overigens te weinig gefundeerd om er een definitief oordeel over te vormen.

Er blijft evenwel nog veel te vragen over. Zo is het in de eerste plaats gewenst het onderzoek naar een verminderde Emotie-energie uit te breiden op een groter aantal patienten en vooral ook met andersoortige experimenten, om de uitkomsten onderling te kunnen vergelijken en zo tot zekerder resultaten te komen. Ik heb daarmee al een begin gemaakt door het inrichten van associatieproeven, waarbij de proefpersoon, zoals dat reeds algemeen gebruikelijk is, het eerste woord noemen moest, dat hem op een bepaald prikkelwoord inviel, maar waarbij tussen onverschillige, emotionele prikkelwoorden ingelast waren. De moeilijkheden om echter goede prikkelwoorden te vinden, die voor iedereen ongeveer even emotioneel geacht kunnen worden en die dus onderlinge vergelijking der uitkomsten bij verschillende personen mogelijk maken, heb ik tot nu toe niet overwonnen, zodat ik hiervan nog geen resultaten kan meedelen.

In de tweede plaats dringt zich de vraag op, uit welke elementen de Emotie-energie bestaat. Een der elementen is zonder twijfel de hevigheid der aandoening, maar juist die heb ik gemeend, dat bij *Dementia praecox* niet verminderd is. Als van zelf worden wij er dan toe gebracht te denken aan de beide factoren van alle energie: Intensiteit en Extensiteit, waarvan de eerste in de warmteleer door de temperatuur, de laatste door de soortelijke warmte (bij gelijke massa) bepaald is, in de leer der electriciteit respectievelijk door potentiaal en capaciteit. Zo zou dan hier de Intensiteit door de graad der emotie, de hevigheid der aandoening bepaald kunnen zijn. Deze is niet verminderd, dus moet de vermindering der Emotie-energie worden gezocht in een kleinere Extensiteit. Hoe wij die echter moeten definiëren, is een probleem, waarvoor ik nog geen oplossing ook maar durf te onderstellen. Bij gebrek aan betrouwbare experimentele methoden juist op het gebied der

aandoeningen en aan een stelsel van eenheden in de psychologie, gelijk wij in de physica in het c.g.s.-systeem bezitten, schijnt mij dit vraagstuk, dat overigens meer ligt op het gebied der Algemene Psychologie dan in het bestek van dit proefschrift, voorlopig nog buitengewoon moeilijk.

Eindelijk moet het enquête-onderzoek nog voortgezet worden, o.a. door de relatieve frequentie niet alleen van de reeds nagegane, maar van alle eigenschappen der 90 vragen op te sporen.

Tot slot meen ik mijn resultaten wel zo te kunnen formuleren: Het zoeken naar verminderde Emotie-energie, evenals het karakteronderzoek der stillen en eenzelvigen, vormen nieuwe wegen, die misschien tot een juist inzicht in de Psychologie van Dementia praecox kunnen leiden, en die beide bij voorlopige betreding veel goeds beloven. Maar waar reeds zoveel onderzoekers teleurgesteld werden en waar mijn resultaten nog zo heel ver van definitief zijn, daar past het mij de juistheid van mijn motto steeds voor ogen te houden: nog altijd βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι.
